TÜRKİYE'DE İŞÇİ HAKLARI

YILDIRIM KOÇ

TİB TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ

DEVRİMLİ İŞÇİ DİZİSİ 3

TÜM İKTİSATÇILAR BİRLİĞİ YAYINLARI
RESİMLİ İŞÇİ DİZİSİ No:3

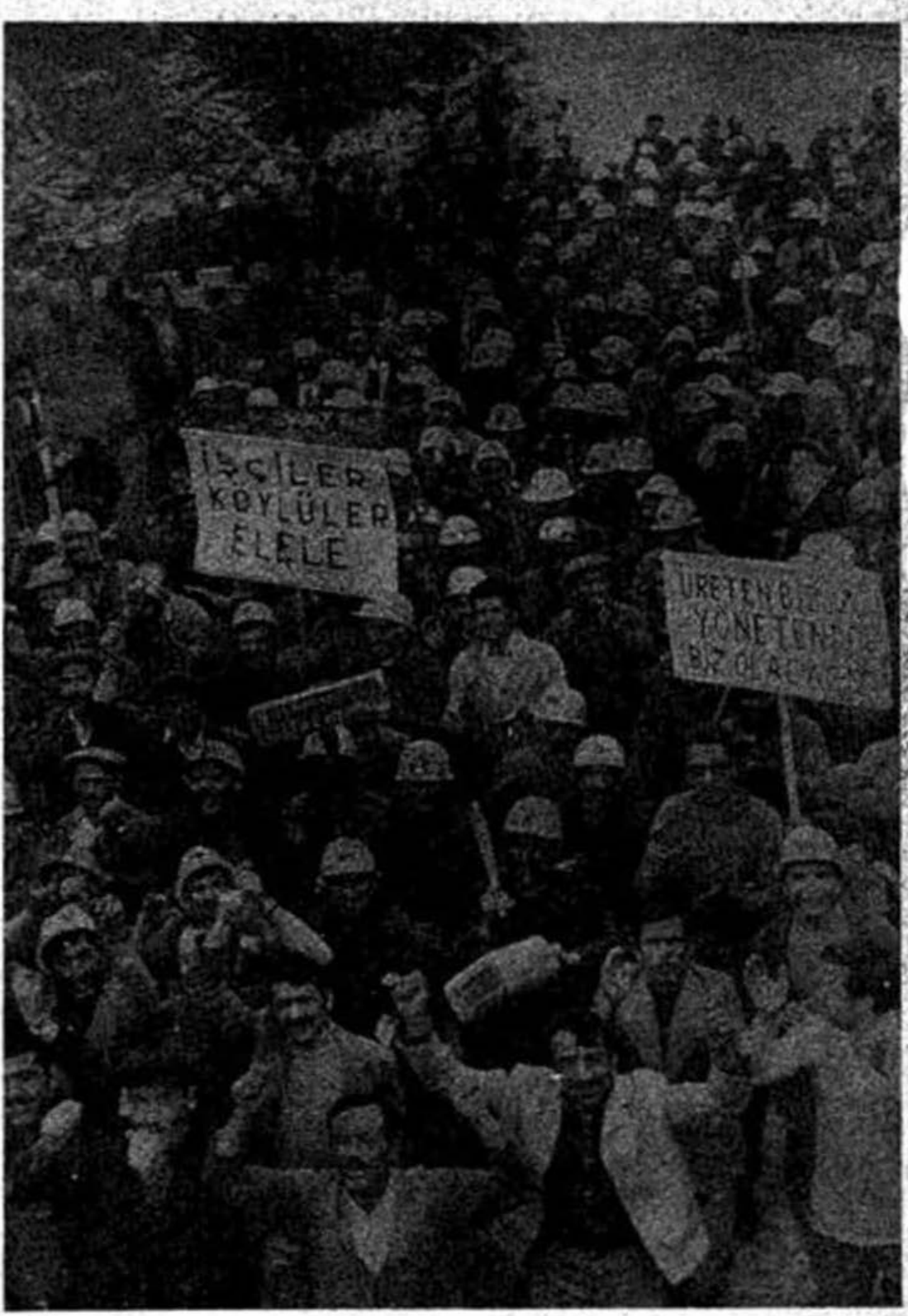
BİRİNCİ BASKI

TÜRKİYE'DE İŞÇİ HAKLARI

YILDIRIM KOÇ

RESİMLEYEN: SELÇUK DEMİREL

1975

İŞÇİLER
KÖYLÜLER
ELELE

Saat gece dokuzu geçtikten sonra kahve yavaş yavaş boşalmaya başlamıştı. Hele televizyondaki dizi film de bittikten sonra üç-dört masa ha kaldı. ha kalmadı. Kahveci ocağın orada paralarını, markalarını sayıyor, çırak da bir taraftan bardakları yıkayıp raflara diziyordu.

Mustafayla Hasan aynı fabrikanın işçisiydi. Mustafa 45 yaşlarındaydı. Bilinçliydi. 1960'lardan beri o fabrika senin, bu fabrika benim dolaşmış, işçileri sendikaya soktuğu için çoğundan atılmış, 15-16 Haziran olaylarında ve 12 Mart sonrası faşizm döneminde hapse girmiş, işkenceden geçirilmişti. İşçi sınıfının bilimini iyi bilir, bunu da hayata uygulardı. İşçi sınıfına yaraşır bir militandı.

Hasansa daha gençti. Babası kan davası sonucu öldürülünce daha çocukken öksüz kalmıştı. Ailenin tek oğluydu. Anası kasabadan büyük şehre göçmüş, İstanbul'un gecekondu mahallelerinden birinde oturan abisinin yanına yerleşmişti. Hasan'ın dayısı bir plastik torba imalathanesinde işçiydi. Annesi bir fabrikaya girmek yerine zengin evlerine günü birliğine temizliğe gitmeyi tercih etmişti. Yıllardır sabahın köründe çıkar, akşama dek zenginlerin çamaşırını, bulaşığını yıkar, yerleri silerdi. Hasan derseniz o da küçükten beri ekmeğini kazanıyordu. Bir ara mahalle bakkalına çıraklık etmişti. Daha sonra bakkalla atışmış, simit satmaya başlamıştı. Simit işi sıkınca kahvecinin yanına çırak girmiş, askere kadar orada kalmıştı. Asker dönüşü Mustafa Ustayla tanıştığı deterjan fabrikasına girmişti. İlk aylığını daha üç gün önce almıştı.

Kahvecinin çırağı çay bardaklarını almaya gelmişti. Hasan aniden sordu.

"Kaça lan haftalığın?"

Çırak bu soruya alışıktı. İşçi mahallesi olduğundan kahveciye takılmak isteyen çırağın haftalığını sorar, sonra da kahveciye "yeter sömürdüğün çocuğu" diye yüklenirdi.

Çırak, "150 lira" dedi.

Ama Hasan kahveciye takılmadı. Mustafa'ya döndü.

"Ben elli lirayla girmiştim. Askere giderken yüz liraydı," dedi. "O yaştaki adam için iyi para. Elinde sanatın da olmayınca hele. Tek derdi sigortan falan yok."

Mustafa Usta karşı çıktı.

"Esasında kahveci ayıp ediyor. Asgari ücretin altında ücretle adam çalıştırması olmaz. Ama burada iş kanunu uygulanmaz. Çocuk da işsizlikten haftada 150 liraya razı olunca yapacak bir şey kalmıyor tabii. Bari sigortaya kaydettirse çocuğu."

"Peki Usta, burada niçin iş kanunu uygulanmıyor?"

"İş kanunu kahvehane gibi esnaf işletmelerinde ancak üç ve daha fazla ücretli işçi çalıştığı zaman uygulanır. Burada ücret karşılığı çalışan bir bu çırak var. Esasında çırak falan da değil. Bal gibi acemi, vasıfsız işçi. Yaşı küçük diye çırak diyorlar. Neyse. İki tane daha işçi çalıştırmadan buradaki işçiler iş kanunundan yararlanamazlar. Yani burası iş kanununun 5. maddesinde yer alan istisnalardan bir tanesi. Aslında bir işyerinde bir tek işçi de çalışsa orada iş kanunu uygulanır. Fakat dediğim gibi kanunun 5. maddesinde bazı istisnalar yer almış.

"Yani, Ustam, yanında iki kişi çalıştıran yüzlerce marangoz, tamirci, manifaturacı, kırtasiyeci, manav iş kanununun dışında mı?"

"Tabii oğlum. Gerçi iş kanunu pek de öyle matah bir şey değil ama sendikasız işçi için hiç olmazsa bir tutamak. Asgari ücretten yararlanıyorsun. Uygulatabilirsen fazla mesaini zamlı alırsın. Yıllık ücretli iznin var. Daha bazı hakların da caba. Yanlış anlama sakın! Bunlarla yetinelim demiyorum. Yoksa niçin sendikalaşalım diye anamızdan emdiğimiz süt burnumuzdan gelsin. Demek istediğim şu: Biz ve bizden öncekı işçiler mücadele edip sömürücü hakim itti-

faktan bazı haklar koparmışlar. Onların zoruyla bu haklar kanunlaşmış. Bugünkü iş kanunu bu mücadelelerin bu güne bıraktıkları miraslardan biri. Sevabı günahıyla bir mücadelenin ürünü."

"Ama üçten fazla işçinin çalıştığı bazı yerlerde de bu kanun uygulanmıyor. Bu nasıl iş?"

"Burjuvazi aptal değil. Bazı haklar sana kanunla sağlansa bile bastırmazsan uygulatamazsın. Oradaki işçi arkadaşların da önce haklarını öğrenip uygulatmaları, ondan sonra da yeni haklar için mücadele etmeleri gerekiyor."

"O zaman bana şu haklarımı iyice bir anlat, Mustafa Ustam. Gerçi vakit geç oldu ama yenge kusura bakmasın."

"Yok yahu. Alıştı kadıncağız. Az gece mi pencerede sabahladı."

"Peki Mustafa Abi, sorulara başlıyorum, Sıkı dur. İş kanunu ne zaman çıktı?"

"Şimdi uygulananı mı sordun, yoksa ilkini mi?"

"İlki ne zaman, şimdiki ne zaman?"

"İlk iş kanunu 1936 yılında çıkarılmış, 1937 yılında önce büyük şehirlerde uygulanmaya başlanmış. Yıllar geçince diğer illere de yayılmış."

"Yani 1936 yılına kadar iş kanunu yok muymuş?"

"Ne gezer. O dönemde iş kanunu isteyenlere komünist diye etmedikleri işkenceyi bırakmamışlar. Yani anlayacağın o zamanlar işçi patronun merhametine göre çalışır, ona göre ücret alırmış. Hiç bir teminatı yokmuş."

"Abi, patron dediğinde merhamet olur mu hiç. Peki o zamanın yöneticileri işçiyi hiç mi düşünmezlermiş?"

"Bak Hasan. İktidardakiler hep bir sınıfın, daha doğrusu bir sömürücü sınıflar ittifakının adamları. Cumhuriyet 1923 yılında kurulmuş. 1936'ya kadar 13 yıl geçmiş. Burjuvazi için bir sürü teşvik kanunu çıkarılmış. Ama işçi sınıfı

için bir şey yapılmamış. O zaman da işçilerin anasını ağlatmışlar. Sendika kurmak da yasaklanınca burjuvazi için gel keyfim gel. Burjuvazi ve diğer sömürücü sınıflar bastırdıkça basturmış. İşçiler de boş durmamışlar ama. Mücadele etmişler. Çıkarılan iş kanunu bir ölçüye kadar bir teminat olmuş. Tabii uygulanabildiği, daha doğrusu uygulattırılabildiği ölçüde."

"Şimdi uygulanan kanun ne zaman çıkmış?"

"1971 yılında. 12 marttan sonra."

"Mustafa Usta, sömürücü sınıflar niçin işçilerin de işine yarayacak bir kanunu kabul ediyorlar."

"Sömürücü hakim ittifak öyle bir durumda kalıyor ki, kanunu çıkartmadı mı karışıklık artacak. Kanunu çıkartıyor. Karışıklık kısa bir süre engelleniyor. Ama eskiden böyle bir kanunun olabileceğinin farkında olmayan bir sürü yeni insan da bu kanundan yararlanmaya başlıyor. Bu da işin onlar için kötü yanı. Diyelim grev hakkının kanunlaşmasından önce grevin ne olduğunu bilen ve grev hakkı için mücadele eden on bin işçi vardı. Bu on bin kişinin çıkaracağı karışıklığı önlemek için diyelim grev hakkını kanunlaştırdın. Bu süre içinde diyelim 200 bin kişi greve katıldı. Milyonlarca kişi grevin nasıl bir silah olduğunu öğrendi. Şimdi yeni yeni talepler doğacak. Mesela dayanışma grevi hakkı. Bu hak için mücadele yaygınlaşacak. Belki 100 bin kişi bilinçli olarak dayanışma grevini savunacak. Bir kanunlaşsa. 400 bin kişi dayanışma grevlerinde eğitilse, milyonlarca emekçi dayanışma grevinin yararını görse, burjuvazi grev hakkını kaldırmaya kalktığında seyreyle sen gümbürtüyü. Yani taleplerimiz sürekli artacak. Her geçen gün daha çok insan bu taleplere sahip çıkacak. Bir kısmını daha sömürücü hakim ittifaktan koparacağız."

"Nereye kadar sürer bu? Sömürücü hakim sınıflar sonuna kadar sıkışınca isteklerimizi verecekler mi?"

"Bıçağın kemiğe dayandığı bir nokta vardır ya. Ora-

ya gelince bir bakarsın sıkıyönetimler uygulanır. Bir bakarsın aldığımız bir sürü hak gaspedilmiş. Bir bakarsın devrimciler, işçi sınıfının önde gelen militanları katledilmiş. Neyse o konuyu başka bir gece konuşuruz. Söyle bakalım. Annen iş kanunundan yararlanabilir mi?"

"Yararlanamaz. İşe gittiği evde tek kişi çalışıyor."

"Peki o evde iki ahçı ve bir şöför daha olsa dört işçi eder. O zaman yararlanabilirler mi?"

"Yararlanabilmeleri lazım."

"Yararlanamazlar. İş kanununa göre, ev hizmetlerinde çalışanlar iş kanunundan yararlanamaz. Yani bir çok işçi bugün bile iş kanunuyla bizden önceki işçilerin mücadeleleriyle sağlanan bazı haklardan yararlanamıyor."

"Peki iş kanunundan yararlanamayan başka kimler var?"

"En önemlisi tarım işçileri."

"Yani her yıl Çukurova'ya çapa işine, pamuk toplamaya gidenler iş kanunundan yararlanamaz mı?"

"Tabii ya. Ne sandın? Biz işte öylesine demokratik bir ülkeyiz. Düşün be. Geçen yıl cumhuriyetin elliikinci yılı kutlandı. 52 yıldır tarım işçilerinin haklarını koruyan tek bir kanun çıkmamış. Ama patronlara milyonlar bağışlayan bir sürü teşvik tedbiri çıkmış. Sömürücü hakim ittifakı meydana getiren sınıfların çıkarlarını koruyan bir sürü kanun yapmışlar. İş kanunundan bugün yararlanamıyan bir çok kişi var. Ama en önemlilerinden biri çıraklar. Daha çıraklar hakkında da bir kanun yok. O zaman patronlar çırak adı altında acemi işçi alıyorlar. Yani çocuk aynı senin benim yaptığımız işi yapıyor. Ama iş kanunundan bile yararlanamıyor."

"O zaman hamallar da yararlanamaz, değil mi?"

"Tabii. Onlar da devamlı olarak bir patronun yanında çalışmadıkları için onların da yararlanmaları söz konusu değil."

"Ben herkesin iş kanunundan yararlandığını sanırdım."

"Sömürücü sınıflar bayağı akıllıdır, Hasan. Bir hak verir gibi görünürler. O sayede bir sürü insanı aldatırlar. Meselâ kanunlarınıza göre herkes eşittir, herkes hürdür, özgürdür, değil mi?"

"Tabii. Anayasa bile öyle diyormuş."

"Sömürücü sınıflar bizi nasıl aldatmaya çalışıyor! Anayasayı kanunları açıyorlar. Diyorlar ki, bakın biz buraya herkesin eşit olduğunu yazdık. Herkesin hür olduğunu yazdık. Yani sınıf munıf yok. Onlar hep anarşistlerin, komünistlerin kışkırtması diyorlar. Bir sürü insan da inanıyor onlara. Ama bu düzende hürriyet dediğin şey herkeste farklı farklı. Yevmiyen ne kadar?"

"60 lira."

"Bak oğlum. Senin hürriyetin 60 liralık hürriyet. Vehbi Koç günde 400 bin lira kazanıyorsa onunki de 400 bin liralık hürriyet. Adına bakarsan ikisi de aynı. İkisi de hürriyet. Ama biri 60 liralık, biri 400 bin liralık. Yani kanunlar hep böyle. İlk bakışta bir eşitlik var. Ama bir deşiyorsun. İşin aslı farklı. Hani karamanın koyunu sonra çıkar oyunu derler ya. Onun gibi bir şey. Meselâ iş kanununa bak. Meşhur bir onüçüncü madde vardır. Bir patronla bir işçi sözlü bir anlaşmaya girmişler diyelim. İşçi çalışacak. Patron ücret ödeyecek. Bu maddeye göre işçi işten ayrılmadan belli bir süre önce patrona haber vermek zorunda. Patron da işçiyi işten çıkartmadan belli bir süre önce işçiye haber vermek zorunda. Tam bir eşitlik, değil mi? İki taraf da aynı hakka sahip. Görünüşteki durum bu. Burjuvalara sorarsan sana eşitliğin ne kadar güzel bir şey olduğundan söz ederler. İmtiyazsız ve sınıfsız bir toplum olduğumuzu anlatırlar."

"Ama Mustafa Abi, her iki durumda da zarar bana olmuyor mu? Yani bir sürü işsiz varken işten çıkmak zorundaysam zararlı benim. Patron nasıl olsa yeni bir işçi bula-

BAK BİZ NE
DEMOKRAT İNSANLARIZ,
AYAĞININ ALTINDAKİ
İSKEMLEYİ İSTER SEN
DEVİR, İSTER
CELLAT DEVİRESİN
HA, NE DERSİN?

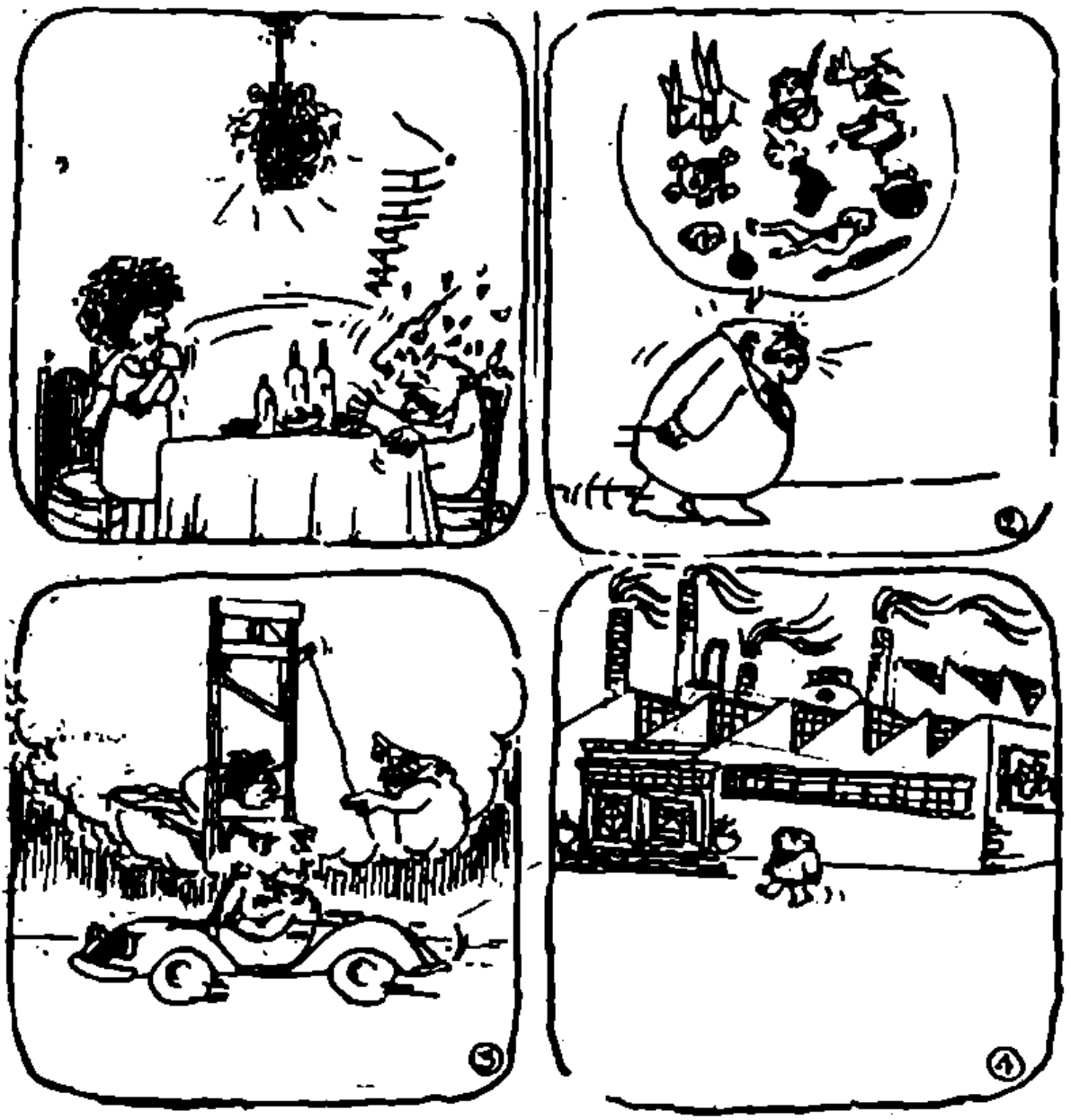
• Yıldız B.•

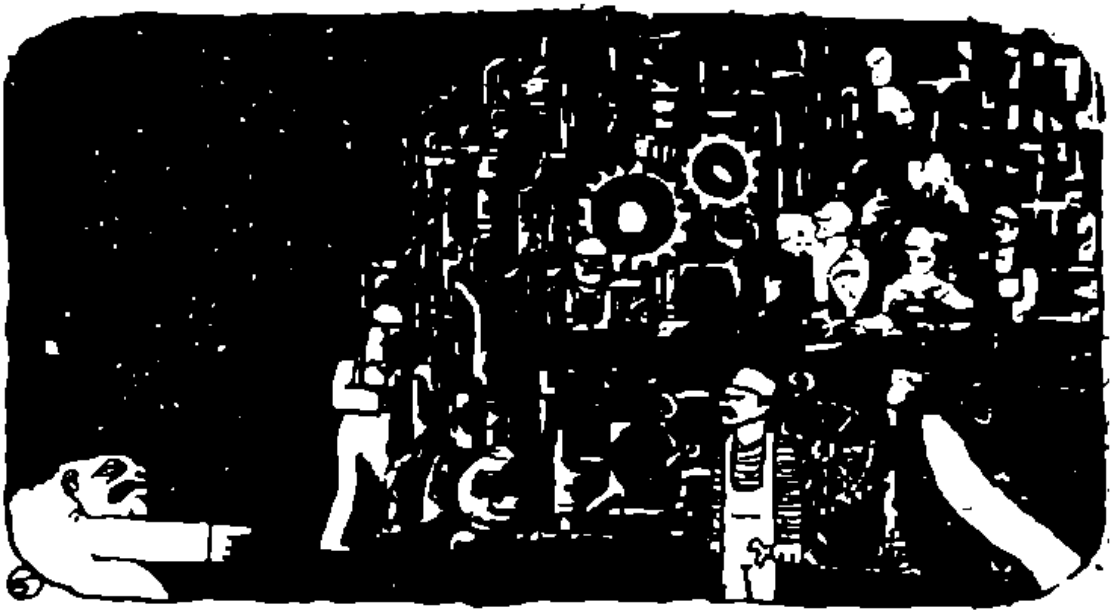
bilir. Ama ben kolay kolay yeni bir iş bulamam. Yani ben işimi kaybediyorum ama patron işini filan kaybetmiyor. Hem bilirsin kendi isteğiyle işten ayrılanlar tazminatlarını alamıyorlar. Yani beni darağacına çıkartmışlar. İlmiği boğazıma geçirmişler. Sonra diyorlar ki, "bak, biz ne demokrat insanlarız, ayağının altındaki iskemleyi ister sen devir, ister cellat devirsin." Kendim ayrılırsam tazminat alamıyorum. Adam beni attı mı hayatımla oynuyor. Ben işten ayrıldım mı onun hayatıyla oynayamıyorum. Belki onu ırgalamıyor bile. Ama kanun eşitlik ayağına ikimize de aynı cezayı veriyor. Adam beni öldürüyor. Ben adama bir yumruk çakıyorum. Ama ikimiz de üç ay hapis yatıyoruz. Böylece eşitlik sağlanıyor. Şu onüçüncü maddeyi daha etraflıca bir anlatsana."

"Onüçüncü maddede önemli olan patronun hiç bir sebep göstermeden canının istediği zaman istediği işçiyi işten atabilmesi. En önemli nokta bu. Düşünebiliyor musun? Diyelim patron bir sabah karısıyla kavga etti. Sinirli. Sen de yanıp şaşırıp ters baktın. Yandın o zaman. Patron sana ihbar tazminatını ödedi mi hemen çıkışını verebilir. Esasında tazminat ödemezse atılacağını haber verip bir süre daha çalıştırabilir. Yani şöyle. Diyelim 4 yıllık işçisin. Patron seni atacağı zaman ya 8 hafta önceden haber verecek, ya da 8 haftalık ücretini peşin ödeyip o gün işine son verecek. İkisi bir arada olmaz. İhbar tazminatı dediğimiz şey, seni bir süre daha çalıştırmak yerine bu sürenin ücretinin ödenmesi."

"Bu ihbar süresi bütün işçiler için aynı mı?"

"Hayır. İşyerinde kıdemin 6 aya kadarsa bu süre iki hafta. Kıdemin 6 ayla birbuçuk yıl arasındaysa bu süre 4 hafta. Kıdemin birbuçuk yılla üç yıl arasındaysa bu süre 6 hafta. Üç yıldan fazla kıdemliysen de 8 hafta. Ama burada asıl önemli olan adamın canının istediği zaman hiç bir neden göstermeksizin seni işten atabileceği. Memurları sebepsiz işten atamıyorlar. Danıştay'a başvurabiliyorsun."

HHHHH
③
④

SAYENDE, AÇLIKTAN GEBERMEKTEN KURTULUYORSUN!
ORTADA BU KADAR İŞSİZ VARKEN YOK DEVRİMCİ SENDİKATMIŞ. YOK HAKMIŞ DİYE ORTALIĞI KARIŞTIRIYORSUNUZ.
BU FABRİKA BENİM! İSTEDİĞİM ADAMI TUTTUĞUM GİBİ ATARIM HEM BU İŞYERİNİN SENDİKASI YOK MU?
SENDİKA VAR OLMASINA VAR AMA, SENİN KUR DUĞUN: SARI BİR SENDİKA BU SENDİKA MI BİZİ SANA KARŞI KORUYACAK?
8

BİZ, YÖNETİMDE İŞÇİLERİN SÖZ SAHİBİ OLDUĞU, İŞÇİ SINIFI BİLİNCİYLE DONATILMIŞ DEVRİMCİ BİR SENDİKA İSTİYORUZ!
SENİN SAYENDE GEBERMEKTEN KURTULMA MESELESİNE GELİNCE, BİZ İŞÇİLER SANA GÖMÜLÜRÜM PAHASINA DA OLSA İŞÇİ DÜŞMANLIĞI SAYARAK REDDEDİYORUZ SEN DE VARLIĞINI BU GÖMÜLÜ DÜZENİNE BORÇLUSUN. İŞÇİLER OLMADIKÇA FABRİKAN HIÇTIR!
SENİN GİBİ LÜSTAHLARA BU MÜESSESE DE YER YOK, GİT MUHASEBEYE HESABINI KESTİR SONRA DA DEFOL!
10

"O zaman işyerinde sendikayı örgütledin mi, sendikaya girdin mi işyerinde çıkışın verilir, değil mi Abi? Sen epey tecrübelisin bu konuda. Canın epey yanmış. Esasında meseleye bu açıdan baktın mı sendikalaşma özgürlüğü denilen şeyin de sahte bir şey olduğu meydana çıkıyor."

"Tabii be Hasan. Anayasaya ve sendikalar kanununa baksan herkesin sendika kurma ve sendikaya üye olma özgürlüğüne sahip olduğunu yazar. Resmen kimse buna karşı çıkmaz. Hatta onüçüncü maddeye bir de ağırlaştırıcı hüküm getirilmiştir. İşçinin sendikal nedenle işten çıkarılması halinde ihbar tazminatının üç misli ödenmesi gerekir. Ama onüçüncü maddeye göre işçinin işten atılması için bir sebep gerekmiyor ki. Sen sendika faaliyeti gösterdin mi, devrimci oldun mu, patron doğrudan çıkışını veriyor. Hangi mahkemelerde nasıl ispat edeceksin ki sen sendikal nedenle işten atıldın."

"Peki bir de kıdem tazminatı var. O ne zaman veriliyor?"

"Onüçüncü maddeye göre işten çıkarılan işçiye bir ihbar tazminatı verilir, bir de kıdem tazminatı. Tabii eğer patron işçiden ihbar süresini çalışmasını isterse, işçi ihbar tazminatı alamaz. Yalnız kıdem tazminatı alır. İşçi eğer iş kanununun uygulandığı bir işyerinde sürekli olarak bir yıldan fazla çalışmışsa, işten atıldığında çalıştığı her yıl için 30 günlük ücreti tutarında bir tazminat alır. Kıdem tazminatı dediğimiz şey bu."

"Peki, diyelim bir işçi 11 ay çalıştı. Sonra patron ona kendisini işten atacağını söyledi. Ama ihbar tazminatı vermek yerine dört hafta çalıştırdı. Yani adam bir tam yılı dolduramıyor. O zaman işten çıkışta hiç tazminat alamaz mı?"

"Alamaz. Çünkü patron ihbar tazminatını ödeyip işçinin çıkışını hemen vermek yerine işçiyi ihbar süresince çalıştırmayı tercih etmiş. Diğer taraftan işçi işyerinde bir yılı doldurmamış."

"Peki, birbuçuk yıl çalışan ne kadar kıdem tazminatı alır?"

"Önce bir tam yılı için 30 günlük ücreti, sonra da altı aylık süre için 30 günün yarısı olan 15 günlük ücreti tutarında tazminat alır. Yalnız bir noktayı unutma. İşçinin ücreti sadece her ay aldığı aylığı değildir. Diyelim işçi yılda iki maaş ikramiye alıyor. Ayrıca yol parası, yemek parası, ayakkabı, iş elbisesi filan alıyor. Bütün bunların bir aylık tutarı da çalıştığı her yıl için 30 günlük ücretini hesap ederken dahil edilir."

"Eskiden de böyle miydi bu?"

"Yok. 1975 yılında çıkan bir kanunla böyle oldu. Eskiden kıdem tazminatına hak kazanabilmek için aynı işyerinde aralıksız üç yıl çalışmış olman gerekiyordu. Yani iki yıl onbir ay 29 gün çalışıp işten atılsan kıdem tazminatı alamıyordun. Bir de o zaman her çalıştığın yıl için 15 günlük ücretin tutarında tazminat ödeniyordu."

"Bu değişikliğe patronlar karşı çıkmadı mı?"

"Çıkmaz olurlar mı. Kıyameti kopardılar. Ama bir çok sözleşmede işçiler kıdem tazminatını 15 günün üstüne çıkarmışlardı. Siyasi partiler de oy kaygusuyla işçilerin bu talebine olumlu cevap vermek zorunda kaldılar. Ama bir çok patron işçilerinin eski tarih üzerinden çıkışını verdi. Yani önce işçileri çıkartmış gibi yaptı. O zaman eski kanuna göre her yıl için 15 günlük ücretleri üzerinde kıdem tazminatını ödedi. Sonra ertesi gün işçiler yeniden işe alınmış gibi gösterildi. Adam esasında işyerinden ayrılıp girmiyor, ama kayıtlarda öyle gözüküyor. Bu ara da işçiye eski hizmetleri için 15 gün üzerinden tazminat ödeniyor. Patron böylece işçinin eski kıdemlerini ufacık bir oyunla silmiş oldu. Bugün sorsan işçi bir iki yıllık kıdemli."

"O giriş çıkış meselesi çok yaygın Mustafa Abi. Bir işyeri biliyorum. Patron her aybaşı işçilerin çıkışını ve yeniden girişini yapıyor. O zaman hiç bir tazminat ödemek zo-

rında kalmıyor."

"Dediğin şey çok yaygın. Bir de özellikle Anadolu'nun bir çok yerinde işçiler bu kanundan haberssiz. Patron bağırıp çağırıyor, işçiyi kovuyor. İşçi de başını önüne eğip çekip gidiyor. İhbar tazminatıymış, kıdem tazminatıymış bilmiyor. Memleketine gittiğinde anlat tanıdıklarına. Başka şeyler de var. Askere giden, emekli olan, ölen için de patron kıdem tazminatı ödemek zorunda. Ama burada da bir oyunu iyi tezgahlamışlar. Kendi isteğinle işten ayrıldın mı ihbar tazminatı gibi kıdem tazminatı da alamıyorsun."

"O zaman da patrona ister istemez bağlanıyorsun, değil mi?"

"İyi dedin. Bu kıdem tazminatı meselesi iki tarafı keskin kılıç. Bir tarafı patronu kesiyor. Mücadeleler sonucunda aldığımız bir hak. Keşke her yıl için 30 günlük değil de 60 günlük ücret tutarında tazminat ödense. Gerçi o da var bazı fabrikalarda ama sendika sayesinde almışlar. İşin diğer yanı şu. Diyelim bir fabrikada 10 yıllık işçisin. Aylığın iki bin lira. Yeni bir fabrika açıldı. Orada senin işini yapanlar üç bin lira alıyor. İşçi de aranıyor. Normal olarak ne yaparsın? Bu fabrikadan ayrılır, yüksek ücret verilen fabrikaya gidersin. Ama kıdem tazminatı olunca iş değişiyor. İstifa edip gitsen tazminatın yanıyor. Yani aşağı yukarı yirmibeş otuz bin lirayı yakman gerek. Onu da göze almak kolay değil. Ne yapacaksın? Yandaki fabrikada üç bin lira verilen işi bu fabrikada iki bin liraya yapıp çile dolduracaksın. Yani patron kıdem tazminatı sayesinde işyerine zorla bağlamış oluyor."

"Kötü bir şey bu iş. Bizim mahallede iplik fabrikasında çalışan çok işçi var. Çoğu kadın, kız. Kızlar evlenince kendi istekleriyle işten ayrılıyorlar. O zaman da tazminat filan hak getire."

"Tazminattan kurtulmanın bir başka yolu daha var. İş kanununun meşhur bir de onyedinci maddesi vardır. Bu maddede işçinin herhangi bir hata yaptığında işten hiç bir

HEM DE TAZMİNAT ÖDEMEDEN İŞİNE SON VERME YETKİSİNE SAHİPTİR (İŞ KANUNU MADDE 77)

tazminat ödenmeksizin atılabileceği anlatılır. Tabii patronlar bundan önceden en iyi şekilde yararlanırlar. Her türlü oyunu bozabilip kıdemli işçilerden kurtulurlar. Hele sendikasız işyerlerinde onyedinci maddeye göre işten çıkarılan işçilerin yardım arayabilecekleri, başvurabilecekleri hiç bir yer yoktur. Onbinlerce lirası yanan çok işçi gördüm."

"Bu onyedinci madde nasıl?"

"Bu maddeye göre patrona yalan söyleyen, patrona hakaret eden, işyerinde hırsızlık yapan, iki gün üstüste izinsiz olarak işe gelmeyen, işte içki içen, kavga çıkaran, kendisine verilen işi yapmayan, patronun malına zarar veren, bir haftadan daha uzun bir süre hapse giren işçi tazminatsız olarak işten atılır."

"Geride ne bırakmışlar ki Mustafa Abi. Nefes alan tazminatsız atılır deseler daha kolay değil mi?"

"Artık o kadarına utanıyorlar oğlum. Eh, kitleleri aldatmak için biraz ağız kalabalığı edeceksin artık. O kadar zahmete de katlanıyorlar."

"Söylediklerinin hepsi lastikli, be Abi, nereye çekersen oraya uzatmak mümkün. Patron çıksa bu işçi bana yalan söyledi dese aksini kim ispat edecek. Adam çıksa bana hakaret etti dese, iki kişinin de eline yüzer lira sıkıştırıp yalancı şahitlik ettirse bana kim inanır. Soyunma dolaplarında elbisemin cebine iki avuç deterjan koydursa, sonra da yakalatsa, ben işyerinde hırsızlık yapmış olacağım. Sonra adam beni tazminatsız olarak atmak istedi mi zor bir iş verir. Yapamadım mı yapmadı diye tazminatsız çıkış. İçimizde bir sürü patron köpeği var. Onlardan biri dalaşsa, biz de bir iki karşılık versek, yallah dışarı."

"Hapis meselesini unuttun. Biliyorsun gözaltı süresi 15 gün. Gerçi buna da kimsenin uyduğu yok ya. Diyelim işyerinde işçi arkadaşları uyandırmaya çalışıyorsun. Patron olsan ne yaparsın? Bir ihbar. En azından onbeş gün içerdesin. Onbeş günle kurtulursan dua et. Hele bir de sıkıyönetim

varsa. Hemen bir gizli örgüt davası açılır. Senin içerde anan ağlar. Patron da böylece senden kurtulmuş olur. Hem de tazminatsız olarak."

"Bütün kozlar sömürücü sınıfların elinde, be Abi. Ne diye çabalayıp duruyoruz ki?"

"Öyle deme. Daha geçen gün kısaca konuştuk. Daha sonra daha etraflı konuşuruz. Unutma. Esas mesele politik mücadeledir. İktidar mücadelesidir. Tüm emekçilerin bir olup emekçilerin düzenini kurma mücadelesidir. Ama demokratik mücadele de, ekonomik mücadele de gerekli. Eğer bazı hakların olduğunu bilmezsen yeni haklar için mücadele edemezsin. Yeni haklar almanın mümkün olduğunu bilmezsin ki. Ekonomik ve demokratik mücadelede milyonlarca emekçi önce bazı hakların daha önceki mücadeleler sonucu alındığını öğrenir. Daha sonra yeni yeni hakları almanın mümkün olduğunu öğrenir. Ama asıl önemlisi, iktidara gelmeden, emekçilerin iktidarını kurmadan asıl önemli dertlere çözüm bulunamıyacağını da öğrenir. Yani bizim her alanda mücadele vermemiz gerekiyor. İş kanunu bugün bizim için bazan bir siper, bazan daha ileri mevzilere atılmak için hareket noktası oluyor. Yenilgi, geri çekilme dönemlerinde işimize yarar. Kısmen bu kanuna sığınırız. Mücadelemizin geliştiği dönemlerde ise bu kanundaki haklarımızı fersah fersah aşmaya, emekçilerin lehine yeni kanunlar çıkartmaya çalışırız. Ama gerçek mücadelemizi aklımızdan hiç çıkartmayız. Zaten ekonomik mücadelede sömürücü sınıflar sırtlarını kanunlarına o kadar güzel dayamışlardır ki. Biraz fazla sıkıştırdık mı, patronların kârı biraz azaldı mı fabrikayı kapıyor. Ya isim değiştirerek hemen yeniden açıyor, ya da aynı isimle açmak için altı ay bekliyor."

"Dediğin çok doğru Mustafa Abi. Bizim bir sürü arkadaş patronsuz başka bir dünya olabileceğini düşünmüyorlar. Daha doğrusu beyinleri öyle yıkanmış ki. Ama bizim görevimiz de orada işin içine giriyor, değil mi? Onlara daha ön-

ceki mücadelelerin sağladığı hakları öğreteceğiz. Sonra yeni bir dünya, sömürüsüz bir dünya için mücadele etmeyi öğreteceğiz."

"Özellikle Anadolu'da buna çok ihtiyaç var. Oradaki bir çok işçi kendisine daha işçi gözüyle bakmıyor. İşçi olmaktan utanıyor. Boynu bükük. Sanki patron kendisine ekmek veriyor. O arkadaşlara önce işçi olmaktan gurur duymasını öğretmeli. Patronlar gocunsun be! Neyimiz var gocunacak, boynumuzu eğecek? Kimin sırtından yaşıyoruz? Hangi yetimin hakkını yedik? Alnımız yukarda olmalı. Haklarımızı öğrenmeliyiz. Patronlar oğullarına miras olarak fabrikalarını bırakırlar. İşçilerse oğullarına miras olarak mücadele geleneği bırakır, sömürücü hakim sınıflardan koparılan haklar bırakır. Önce bu mirasa sahip çıkalım, sonra da onu daha zenginleştirip bizden sonrakilere devredelim."

"Miras dedin de aklıma geldi. Sendika kurma hakkımız hangi nesilden miras? Daha doğrusu, sendika kurma özgürlüğü ne zaman sağlandı?"

"1920'lerde sendikalar varmış. 1925 yılında Doğu'daki Şeyh Said ayaklanması bahane edilerek hepsi kapatılmış. Daha sonra 1946 yılına kadar sendika filan yasak. Üç-beş işçi bir araya gelip haklarını aradı mı, hemen komünistler diye saldırmışlar. 1946 sonrasında yasalar değiştirilerek sendikalara izin verilmiş. Ama sarı sendikacılığa tabii. Sendikaların politikayla uğraşmaları sıkı sıkıya yasaklanmış. Bir de sendikaların grev hakkı yokmuş. O zaman lavanda su dövmekten öte fazla bir şey yapamamışlar. Grev hakkı ne zaman alındı? Biliyor musun?"

"Yok."

"1961 Anayasasında bu hak tanındı. Ama ancak 1963 yılında çıkarılan 274 sayılı Toplu İş Sözleşmesi ve 275 sayılı Grev ve Lokavt kanunuyla bu hak kullanılmaya başlandı."

"Peki, bu ara hiç grev olmadı mı?"

O GÜNLER GÖZLERİ ÇAKMAK, BİLEKLERİ GÜÇLÜ, BEYİNLERİ SİNSİ OLANLARIN GÜNÜDÜR. İŞÇİ SINIFININ GÜNÜDÜR. 15-16 HAZİRAN, GÜNLERİ, İŞÇİ SINIFININ BEN VARIM DEDİĞİ GÜNLERDİR.

"Olmaz olur mu, oğlum. Az mı direniş yapıldı? Az insan mı yollarda, karakollarda coplandı? Yani direniş yapıldı, ama sömürücü sınıfların kanunlarına göre bunlar kanunsuz direnişlerdi. Başka bir gece nasıl greve çıkılır, ne tür yasaklar vardır, onları konuşuruz. Gel şimdi yine haklarımızdan söz edelim. Patron sana istediği ücreti verebilir mi?"

"Asgari ücretin altında veremez, değil mi?"

"Evet, demin de konuştuk ya. İş kanununun uygulandığı şerlerde patronlar asgari ücretin altında bir ücretle işçi çalıştıramazlar. Şimdi asgari ücret ne kadar?"

"Günde 60 lira, ayda da 1800 lira."

"Yani bu durumda bir adamın eline ne geçer?"

"Bir sürü vergi kesiliyor, be abi. Bir de sigorta var."

"Doğru. Yani asgari ücretten bile vergi kesiliyor. Önce ücretinin yüzde 12'si Sosyal Sigortalar Kurumu için kesilir. Bu sayede hastalandığında tedavi edilirsin, ilerde emekli maaşı alırsın. Daha sonra gelir vergisi, mali denge vergisi ve damga vergisi kesilir. Yani asgari ücretten eline yaklaşık 1400 lira ya geçer ya geçmez."

"İnsan bu parayla nasıl geçinir ki Mustafa Usta. Bak ben hâlâ dayımın yanında kaliyorum. Anam hâlâ zengin evlerine çamaşıra gidiyor. Aylığım 2200 lira çürük para. Elime ayda aşağı yukarı 1500 lira temiz para geçiyor. Ama yine de yetmiyor."

"Zaten asgari ücret de yetsin diye çıkmıyor ki. Asgari ücret ekmek parasına ancak yeter. Fazla mesai yapacaksın, gecen gündüzün kalmayacak ki eline biraz daha fara geçsin. Zaten öyle yerler var ki işçiye asgari ücret bile vermiyor. İşçinin asgari ücret diye bir şeyin varlığından haberi yok. Diyelim köyden yeni gelmiş. İşsiz. Mecburen patronun verdiği parayı kabulleniyor. Bazı yerlerde de işçiyi bordroda göstermeden para ödüyorlar. Açıktan para veriyorlar yani. O zaman da işçinin eline diyelim 1000 lira temiz para geçi-

yor ama patronun cebinden de 1000 lira çıkıyor. Ama öbür türlü sigortaya ve vergiye para çıkması gerek. İş böyle olunca da işçi sigortaya falan gidemiyor. Emekli olamıyor. Bordroda gözükmediği için de işten atıldığında kıdem ve ihbar tazminatı da alamıyor. Çalıştığını ispat edemiyor ki."

"Patronlar buna benzer bir başka numara daha çekiyorlar. Dayınların fabrikada var bu. Diyelim dayımın gerçek aylığı üç bin lira. Ama vergiye ve sigortaya az para kaptırmak için dayımın ücreti bordroda 1800 lira gözüküyor. Yani sigortaya kesilen parayla vergisi sanki dayımın aylığı 1800 liraymış gibi alınıyor."

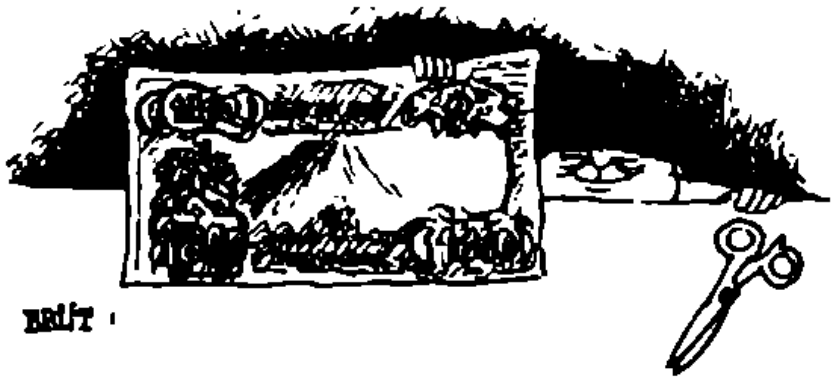
"Bak şimdi görelim dayının başına gelenleri. Dayın hastalansa sigortaya gitse aylığı 1800 lira gözüküyor. Çünkü 1800 lira üzerinden sigorta primi kesilmiş. İstirahat alsa ödediği bu düşük prime göre istirahat parası alacak. Bilirsin. İstirahat aldın mı patron sana para vermez. Sosyal Sigortalar Kurumu ücretinin belli bir oranını sana öder. O zaman ilk zararın bu istirahat durumunda ortaya çıkıyor. İkinci zarar emeklilikte. Emekli oldun mu, Sosyal Sigortalar sana bir emekli maaşı bağlar. Bu maaş da senin ödediğin prime göre değişir. Çok aylık gösterip çok prim ödediysen emekli maaşın çok olur. Şimdi ilk bakışta dayının eline bugün daha fazla para geçiyor. Ama acısını yarın çeker."

"Mustafa Usta, bir de ihbar ve kıdem tazminatı meselesi var. Onu da unutmayalım."

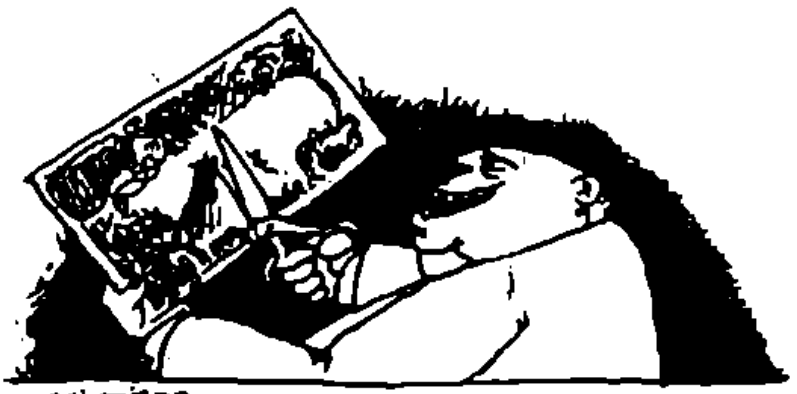
"Doğru dedin. Bordrodaki ücretini düşük gösterdi mi seni işten attığında bordrodaki ücretin üzerinden ihbar ve kıdem tazminatını öder. Bordroda senin de imzan var. Daha yüksek ücret alıyorum diye iddia da edemezsin. O zaman Sosyal Sigortalar Kurumuyla vergi memurları kulağına yapışır. Yani üç taraftan zarara giriyorsun."

"Peki, bizim fabrikada her ay maaş alırken patron bize bir zarf veriyor. Dayınların fabrikada böyle bir şey yok."

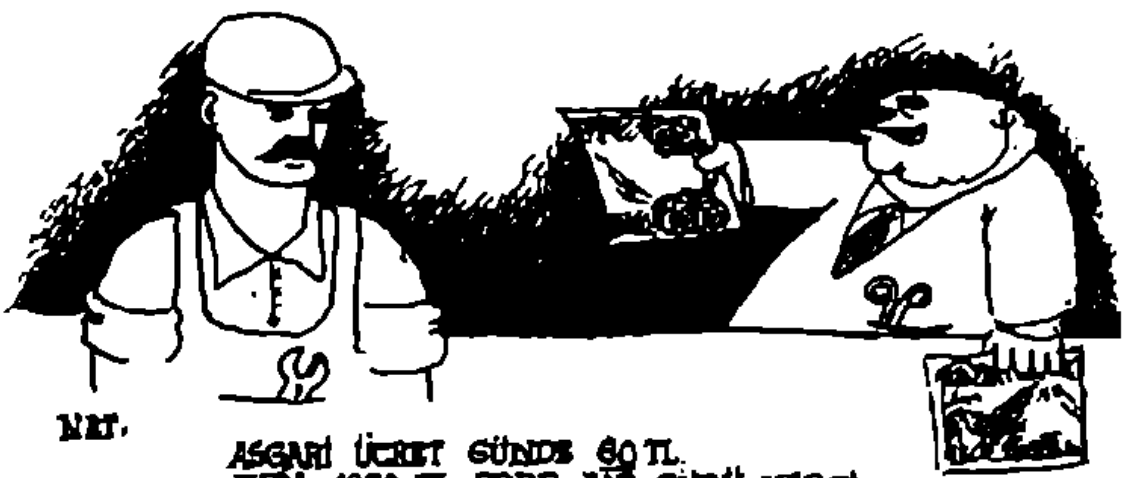
"İş kanununa göre patron her maaşta işçinin brüt maa-

BRİT !

KESİNTİLER !

NET.

ASGARİ ÜCRET GÜNDE 60 TL.
AYDA 1800 TL EDER, BİR SÜRÜ VERGİ
KESİLİYOR, BİR DE SİGORTA VAR.
YANİ ASGARİ ÜCRETLE ELİNE YAKLAŞIK
1400 TL. GEÇER

şının, yani çıplak maaşının ne kadar olduğunu, bundan ne kadar sigorta primi ve vergi kesildiğini, işçinin aldığı avansları gösteren bir kağıt vermek zorunda. Yani böyle bir şey vermesi kanunen şart. Ama ancak sendikalı işyerlerinde uygulanıyor. Anlayacağın bir çok işyerinde bizden önceki işçilerin mirasını değerlendiremiyoruz."

"Peki, patron iş kanununu uygulamadı mı cezası ne?"

"Komik paralar. Diyelim patron işçiye ücretini vermedi. İşçi de patronu mahkemeye vermeye cesaret etti. Yani atılmayı göze aldı. Kanuna göre patrona 50 liradan az olmamak üzere hafif para cezası verilecek. Diyelim patron asgari ücretin altında bir ücretle işçi çalıştırdı, veya işçiye fazla mesai ücreti vermeden ona fazla mesai yaptırttı. veya ücretli hafta tatili vermedi veya ücretli izin parasını ödemedi. Patronun mahkeme sonunda alacağı ceza 250 liradan az olmamak üzere hafif para cezası. Bu kanun 1971'de kabul edilmiş. Hani 40 yıl önce çıkmış olsa, insanın aklına o zamanın parasıyla bu cezalar önemliymiş demek gelir, ama durum öyle değil. Minareyi çalan kılıfını hazırlıyor yani."

"Böyle kullanılmayan veya kullandırılmayan başka haklar da var mı?"

"Meselâ ücretli hafta sonu tatili. İş kanununa göre bir hafta içinde 48 saat çalışan işçinin bir gün ücretli izin hakkı vardır. Yani diyelim pazar günü çalışmaz, ama pazar günü için de bir ücret alır."

"Bu da bir çok yerde uygulanmıyor. Bir çok işçiye çalıştığı gün kadar ücret ödeniyor."

"Aynı şey resmi tatiller için de geçerli. Diyelim 23 Nisanda resmen bir gün tatil var. İş kanununa göre senin o gün çalışmadan ücret alman gerekiyor. Ama biliyorsun özellikle Anadolu'da o gün de insanı çalıştırırlar. Yok bayrammış, yok seyranmış diye adamlar bir de üstüne üstlük insanla dalga geçer. Sonra bir de fazla mesai meselesi var. Söyle baka-

lım kanunen haftalık çalışma süresi ne kadar?"

"48 saat değil mi?"

"Evet. Kanunen haftalık çalışma süresi 48 saat. Yani haftanın 6 günü günde sekizer saatten çalışırsın. Sonra sana 56 saatlik ücret öderler. Yani pazar günkü sekiz saatinin ücretini de alırsın. Kanunen böyle, ama her tarafta uygulanıyor mu?"

"Ne gezer. Sendikasız yerlerde çalışanların anası ağlıyor."

"Türkiye'de ne kadar işçi var? Ne kadarı sendikalı?"

"İşçi sayısı 5 milyon civarında ama sendikalı sayısını bilmiyorum."

"Sendikalı işçi sayısı da iki milyonun altında. Yani demek ki üç milyona yakın işçi iş kanunuyla daha önceki işçilerin sömürücü sınıflardan aldıkları hakların farkında değil veya bunları uygulatamıyor. Bir çok yerde sabah gün ışığı mı iş başlar, hava karardı mı iş sona erer. Yani 48 saatlik süre çok aşılır. Fazla mesai parası filan da ödenmez. Bak unutmadan söyleyeyim. Gerçi tarım işçileri iş kanunundan yararlanamazlar ama neyse. Eskiden pamuk toplama işi kiloyla değil de yevmiyeyleymiş. Tarım işçileri sabah ezanından hava kararıncaya kadar pamuk toplamak zorundaymış. Uyanık ağalar ne yapmışlar, biliyor musun? Müezzinle anlaşıp sabah ezanını normal zamanından daha erken okutmuşlar. Bereket tabiatla anlaşıp geceyi daha geç olduramamışlar. Patron işçiyi sömürerek kâr ettiğine göre, kârını artırmanın en kolay yollarından biri çalışma süresini uzatmak. Eğer bunu Çukurova'da eskiden yaptığı gibi yapamazsa, bugün başka yollar buluyor. Fazla mesai yaptırıyor."

"Fazla mesaiye mecbur tutabilir mi?"

"Bak yine kanunun göstermelik yanlarıyla, göstermelik eşitlikle karşı karşıyayız. Kanuna göre işçi isterse fazla mesaiye kalır, isterse kalmaz. Yani işçi fazla mesai yapmaya

zorlayamaz. Ayrıca normal günlük çalışmaya ek olarak en fazla üç saat fazla mesai yapılabilir. Bir de kanuna göre fazla mesai yapılan günlerin toplamı yılda 90 günü aşamaz."

Hasan karşı çıktı.

"Ama Mustafa Usta, adamlar çatır çatır zorla fazla mesaiye bırakıyorlar. Kalmam dedin mi, yarın sabah işe geldiğinde soyunmadan muhasebeye uğra, hesabını kes diyorlar. Yani kimsenin kanun manun dinlediği yok. İş oldu mu 4 saat de kalıyoruz, 5 saat de. Yılda fazla mesai yapılan günü sorarsan doksanın çok üstünde."

"Hasan heyecanlanma," dedi Mustafa Usta. "Bu düzende kanunlar hep böyledir. Kanunlarda bazan lehimize bir şey çıkarttık mı onlara fazla umut bağlarsan, yanar gidersin. Sömürücü hakim sınıfları küçümseme. Onlar iktidarda olduğu sürece, fabrikalar patronların, topraklar ağaların elinde olduğu sürece de bu tür dertlerimize bir çözüm bulunmaz. Bizim silahımız ise devrimci saflardaki birliğimiz. Milyonlarca işçi, yoksul köylü, esnaf, zanaatkar, küçük üretici, memur bizim saflarımızda örgütlenirse kim kimin kanununu nasıl uygularmış, patronlar o zaman iyice öğrenir."

Gece epey ilerlemişti. Kalktılar. Hasan çay paralarını ödemeye yeltendi. Mustafa engel oldu. "Ayıp," dedi. "İlk gece hele biraz yavaş gel."

"Dışarda ılık bir yaz gecesi vardı. Gecekonduların çoğunun ışığı sönmüştü. Mustafa bir sigara yaktı. Hasan, "Bizde fazla mesai ücreti yüzde 75 zamlı. Diğer yerlerde nasıl?" diye sordu.

"Kanuna göre gerek hafta içindeki normal fazla mesainin, gerekse hafta sonu fazla mesaisinin yüzde 50 zamlı ödenmesi gerekiyor. Yani diyelim saat ücretin 8 lira. Üç saat fazla mesai yaptın mı normal günlük yevmiyenin dışında 36 lira daha alman gerekir."

"Bizde yüzde 75 zamlı olunca 42 lira ediyor. Ama

adam fazla mesaide çok yıpranıyor. Zaten aldığın paranın çoğu vergiymiş, sigortaymış çıkıp gidiyor. Fazla mesai yaptığına değmiyor yani."

"Tabii vergi vereceksin oğlum. Yoksa patronlara vergi iadeleri, yatırım indirimleri adı altında milyonlarca lira nasıl ödensin? Parababalarımızın huzurunu koruyan panzerlerimiz, elektrikli coplarımız nasıl alınsın? Sen de biraz tamahkâr olma. Şükretmesini bil. Sağolsun, patronumuz da baba adam. Açlıktan öleceğimize kapısında ekmek yiyoruz. Zaten iyilikten anlayan insanlar olsak fazla mesai ücreti diye bir para istemeye utanırdık."

"Bırak dalga geçmeyi, be abi. Adamlar zaten iliğimize dek sömürüyorlar. Ne doymak bilmez şeylermiş yahu. Peki, niçin yeni işçi almak yerine devamlı fazla mesaiye adam bırakıyorlar?"

"Önce söyle bakalım. Sen yalnız ücret mi alıyorsun?"

"Hayır. Arkadaşların dediğine göre yılda iki maaş ikramiye var. Yakacak parası, izin parası, elbise parası falan başka şeyler de veriyor patron. Daha doğrusu bunları sizler daha öncekı toplu sözleşmede kopartmışsınız."

"Peki, sen fazla mesaiye kaldın diye ikramiyeyi fazla veriyor mu?"

"Hayır. Sadece ücretimi zamlı alıyorum."

"Yeni işçi alsa onlara bu diğer paraları vermeyecek mi?"

"Doğru ya. Adam bana fazla mesaimi zamlı veriyor. Ama benim fazla mesaim yerine yeni işçi alacak olsa, yeni işçi çok daha pahalıya gelecek."

"Başka nedenler de var. Patronlar artık işçilerden ürkü-yor. Çok sayıda işçi bir araya gelsin istemiyorlar. O nedenle de yeni işçi alıp işsizliği azaltmak yerine fazla mesaiyi tercih ediyorlar."

"Bir başka konu daha var. Fazla mesaiye kaldın mı

AMA PATRONLARI KORUYAN MİLYONLAR BAĞIŞLAYAN BİR SÜRÜ TEŞVİK TEDBİRİ ÇIKMIŞ SÖMÜRÜ HAKİM İTTİFAKI MEYDANA GETİREN SINIFLARIN ÇIKARLARINI KOLLUYAN BİR SÜRÜ KANUN YAPMIŞLAR

yorgun argın eve gidiyorsun. Ne kimseyi görmek var, ne iki satır gazete okumak."

"O da patronların isteği," dedi Mustafa. "Evden işe, işten eve gidip geleceksin ki kafan yarınki ekmek derdinden başka bir şeyle uğraşmasın. Solculukla filan ilgilenmeyesin! Sağolsunlar, patronlar başımızın derde girmesini istemediklerinden bize bol bol fazla mesai yaptırıyorlar."

Bu ara aynı fabrikada çalışan Hüseyin Usta'nın evinin önünden geçiyorlardı.

Mustafa, "Hüseyin köyden dönmüş," dedi. "Yıllık iznini köyde geçirecekti. Köy havası yaramıştır."

"Yıllık izin paralı mı, parasız mı?"

"Parasız olsa kıymeti olur mu be oğlum. Kanuna göre bir işyerinde bir yılını tamamladın mı 12 işgünü ücretli izne hak kazanıyorsun. İzne çıkarken izin süresinin ücretinin peşin olarak ödenmesi gerek. Bizim sözleşmedeki izin parası bu yasal hakka ek bir şey."

"Peki, Hüseyin Usta neredeyse üç haftadır yoktu."

"Onun izni 18 işgünü. İşyerindeki kıdemin 5 yıldan fazlaysa 18, onbeş yıldan fazlaysa 24 işgünü ücretli izin kullanırsın. Hüseyin Usta neredeyse 12 yıllık işçi."

"Anadolu'nun bir çok yerinde bu izin hakkı da kullanılmıyor. Bir çok işçi böyle bir hakları olduğunun farkında bile değil veya atılırım korkusuyla istemeye korkuyor."

"Hasan, bize çok iş düşüyor. Memlekete gittiğinde burada gördüğ n her şeyi anlatmalısın. Yoksulluğun kader olmadığı bilinmeli. Yoksulluk sömürü düzeninin sonucu. Emperyalistler, onlarla bütünleşmiş yerli tekelci kapitalistler ve onlarla işbirliği halindeki büyük tefeci, toptancı tüccar ve toprak ağalarından oluşan sömürücü azınlık emekçi halkın iflahını kesiyor. Biz bu işin farkına varıp mücadeleye girmedikçe de bu iş sürüp gidecek."

Yürüye yürüye Mustafa Usta'ların gecekondunun önüne

gelmişlerdi. Mustafa Usta,

"Bizim dertler saymakla bitmiyor, değil mi?" dedi. Sonra devam etti:

"Kaç saattir konuşuyoruz. Kahveci çırağından başladık, yıllık ücretli izne geldik. Ha bak, çıraklık derdini de unuttuk. Gencecik çocukları çırak adı altında asgari ücretten düşük gündelikle çalıştırıyorlar. Yaptığı iş usta işi. Ama yaşı küçük oldu mu yanıyor çocukcağız. Neyse, başka akşamlar da konuşuruz. Zaten bu konuştuklarımız eksik kaldı. Sadece iş kanunundaki haklardan söz ettik. Biliyorsun toplu iş sözleşmeleriyle daha önce sözünü ettiğimiz bütün konularda yeni mevziler elde ettik. İş kanununu uygulatmak işin başlangıcı. Asıl önemlisi yeni yeni haklar elde edebilmek. Bütün emekçilerin derdi var. Dertsiz adam olur mu diyeceksin, ama emekçilerin derdi derman bulunabilecek türden. Ama derman olduğunu bilen az. Nedir bu dertlerin dermanı? Bu dertlerin dermanı şu: Bütün emekçiler bir olacak, iktidara geçecek ve fabrikalarla toprakların emekçilerin olduğu bir düzen kuracak. Bu çözümü bilmedin mi, bu çözüme inanmadın mı itiş kakış başlar. İşçiysen memura kızarsın, köylüysen işçiye. Yani emekçiler bölük börçük olur. Sömürücü hakim ittifak da kıs kıs güler. Neyse. Bu akşamlık bu kadar. Ben bu gecelik görevimi yaptım. Şimdi sıra sende. Yarın bakalım bu öğrendiklerini kimlere anlatacaksın. İyi geceler."

Hasan, "iyi geceler abi," dedi, "çok sağol."

Hasan'ın dayısının evi bir kaç yüz metre ilerdeydi. Hasan yürürken bir taraftan öğrendiklerine seviniyor, bir taraftan yeni sorumluluğun ağırlığını hissediyordu.

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR
YÜRÜYOR EKMEĞE DOYMAK İÇİN
ETE DOYMAK İÇİN
KİTABA DOYMAK İÇİN
HÜRRİYETE DOYMAK İÇİN.

YÜRÜYOR KÖPRÜLER GEÇEREK KILDAN İNCE KILIÇTAN KESKİN
YÜRÜYOR DEMİR KAPILARI YIRTIP KALE DUVARLARINI YIKARAK
YÜRÜYOR AYAKLARI KAN İÇİNDE.

. . . . . .

AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR
YÜRÜYOR EKMEKSİZLERİ EKMEĞE DOYURMAK İÇİN
HÜRRİYETSİZLERİ HÜRRİYETE DOYURMAK İÇİN AÇLIK ORDUSU YÜRÜYOR.
YÜRÜYOR AYAKLARI KAN İÇİNDE.

NAZIM HİKMET

250 KURUŞ